

Macuie Maszasi A vulkán lábánál

A fordítás az alábbi kiadásból készült:
Masashi Matsuie: *Kazan no fumoto de*,
Shinchosha Publishing Co., Ltd., 2012

Copyright © 2012 Masashi Matsuie

All rights reserved.

Original Japanese edition published in 2012 by Shinchosha
Publishing Co., Ltd.

The Hungarian edition is published by arrangement with the
author in care of Tuttle-Mori Agency Inc., Tokyo

Hungarian translation © Vihar Judit, 2025

1.

A Nyári Lakban a professzor kelt fel leg-hamarabb.

Amikor nem sokkal napkelte után kinyitottam a szemem, keskeny ágyamon fekve figyelmesen hallgattam a neszezését a földszinten. Felkaptam az ágyam mellett heverő órát, és a félhomályban a számlapjára néztem. Öt óra múlt öt perccel.

A könyvtárszobában aludtam az emeleten, az ágyam épp a ház bejárata fölött volt. Kora reggel az ágyam alól tompa, halk hangok kúsztak fel a régi faoszlopok és a falak mentén.

A bejárati ajtó tolóreteszének hangja, amelyet elhúztak, és a falnak támasztottak. Miután becsúszatták a nagy belső tolóajtót a bal oldali tokba, a külső bejárati ajtót teljesen, száznyolcvan fokos szögben kinyitották, és a falnak ütközött, ahová egy kötélhurokkal rögzítették a sárgaréz kilincset. Így a szél nem csaphatta be az ajtót. Ezután csak be kellett húzni a szúnyoghálót. Úgy tűnt, a professzor sétálni indult. Éjszaka lehűlt a levegő az erdőben, de a házba csak lassan jutott be a szúnyoghálón keresztül. A Nyári Lakra ismét csend borult.

A madárcsicsergés még a professzornál is korábban megtörte a csendet az ezer méterrel a tengerszint felett elterülő, csendes erdőben. Nagy fakopáncs, álarcos meggyvágó, éjkék légykapó, fekete rigó, nárcisz légykapó... madárnevek kavarohtak a fe-

jemben. Voltak olyan madarak is, amelyeknek csak a hangjára emlékeztem, a nevére nem.

Nem sokkal napkelte előtt az ég titokzatos kékes árnyalatot ölt, és az erdő körvonalai kirajzolódnak a mindent elnyelő, mély sötétségből. Egy csapásra megvirrad anélkül, hogy bevárta volna a napfelkeltét.

Felállok, és kinyitom a sötétítő zsalut az udvarra néző kis ablakon. Köd van. Vajon mikor és honnan jött, tűnődöm, a fehér csomók a kacurafa ágait és leveleit nyaldossák. Csend és nyugalom. A madarak bizonyára feladták, abbahagyták a csicsergést. Kidugom az orrom az ablakon, és beszívom a köd szagát. Ha a köd szagának színe volna, zöld lenne, és nem fehér. A szomszédos műteremben megemelem a rolót, hogy ne csapjak zajt. A jobbra-balra szélesen elnyúló, déli fekvésű ablakon beáramlik a köd. Az udvaron a nagy kacurafa elmerül benne, miközben szinte lebeg a ködben. Ilyen időben sétál a professzor az erdőben?

Bármilyen sűrű is a köd, amint a nap felkel, egy pillanat alatt eloszlik. A madarak újra csicseregni kezdenek, mintha mi sem történt volna. A professzor nem sokára visszaér. Még egy óra, és a többi munkatársnak is fel kell kelnie.

A Murai Tervezőiroda csendesesen rejtőzött a tokiói Kitaaojama lakónegyed egyik sikátorában, nem figyelt fel rá senki. Beton családi ház három parkolóhellyel az eresz alatt. Július végétől szeptember közepéig a kitaaojamai irodánk minden évben ideiglenesen zárva tartott. Székhelyünket ilyenkor a kitaaszamai régi villanegyedbe, Aoguri hegyi faluba helyeztük át, a Nyári Lakba.

Ahogy készülünk a költözésre, hirtelen felpörög az iroda. Gyakori megbeszélések az ügyfelekkel, hogy

mindent elintézzünk, mielőtt elutazunk. Fel kellett töltenünk a Nyári Lak készleteit is. Polisztirol lapok a makkettekhez. Staedtler Lumograph rajzceruza. Uni radír. Pauszpapír. Betűkészlet. Néhány munkatárs levágtatja a haját, hogy ne kelljen fodrászhoz menniük Aoguriban, míg mások a közeli fogorvoshoz rohannak. Még csak négy hónap telt el azóta, hogy az irodába kerültem, így nem jut eszembe semmi különös elintéznivaló, de hogy fel tudjak készülni a főzésre, vettem magamnak egy kezdőknek szánt szakácskönyvet.

Josinaga asszony, a könyvelőnk, meg két másik női munkatárs férjestül és gyerekestül itt kell, hogy maradjon a kitaaojamai irodában, s mivel folyamatban van egy építkezés, ami nemrég kezdődött, két férfi alkalmazottunk is marad, akik művezetni járnak a helyszínre. A professzor felesége, aki egy gyermekklinika igazgatója a Jojogi-Uehara kerületben, a lakásuk közelében, ritkán hagyja el Tokiót.

A Murai Tervezőiroda tizenhárom munkatársat számlál a professzorral és a könyvelővel együtt. Az olyan irodák között, amelyeket építész vezet, ez elég nagynak számít, de ha azt nézzük, milyen jelentős nyomot hagyott a második világháború utáni japán építészettörténetben, ahhoz képest inkább kicsinek mondható. Ha egy ilyen irodát bővíteni akarnak, bármikor megtehetik. A professzor azonban a munkatársak számához mérten döntött: udvariasan visszautasította azokat a megbízásokat, amelyek nem tetszettek neki, és nem törődött a bővítési lehetőségekkel. A hatvanas években egyre kisebb lett az igény a középületekre és városközpontok tervezésére, a hetvenes években pedig inkább a magánházak iránt nőtt meg az érdeklődés. Új ügyfelet csak

ismerős ajánlására fogadtak, de Igucsi, az irodavezető még így is gyakran rákényszerült, hogy mélabús arccal mentegetőzzön:

– Ugye nem baj, ha arra kérem, várjon legalább két évet vagy még többet, amíg megépül a háza?

De nem sokan adták fel. Hiszen akik fel akarták kérni Murai Sunszukét az otthonuk megtervezésére, ezzel már előre tisztában voltak. A vagyonos megrendelőknek csak az számított, hogy az építész híres legyen! Emiatt Igucsi emelte a tétet: a „legalább két év”-ből „legalább három év” lett. Ennek ellenére minden rendben megy a maga útján. Amikor valaki házat akar építtetni, azt szeretné, hogy a lehető leghamarabb elkészüljön, de egy jó módú embernek, aki kedvtelésből építkezik, nem sokat számít a várakozás.

Amikor 1982-ben beléptem a Murai Tervezőirodába, a professzor már a hetvenes évei közepén járt. Aki egy cég alkalmazottjaként élte az életét, az ebben a korban valószínűleg már rég nyugdíjas, de az építészeti világában a harmincasok kezdőnek számítanak, a negyveneseket ifjoncoknak mondják, és egyáltalán nem ritka, ha a hetvenesek még aktívak. A professzor nemcsak tervezéssel foglalkozik, hanem gyakran jár ki a helyszínre, és találkozik a megrendelőkkel is. Úgy tűnik, egyelőre sem az egészségi állapotával, sem az iroda anyagi helyzetével nincs semmi gond. Ám a munkatársait kétségtelenül az aggasztja leginkább, hogy mi lesz az irodával öt-tíz év múlva.

A nyolcvanas évekre a Murai Tervezőiroda fokozatosan lefékezett, lassan csökkentette az iramot, mintegy felkészülve a végső, csendes leállásra. Utoljára 1979-ben vettek fel frissdiplomásokat, és kijelentették, hogy nem lesz több új alkalmazott. Persze abban az évben és

a következőben is jelentkeztek olyan diákok, akik nem adták fel, de nem jártak sikerrel.

Negyedéves egyetemistaként tudtam, hogy nem akarok maradni a posztgraduális képzésre. Tudtam magamról, hogy nem illenék egy generálkivitelező cég tervezési osztályára – el sem tudtam képzelni, hogy egy ilyen masszív cégszervezetben dolgozom. Akkoriban népszerűek voltak a posztmodern műtermek, de bármennyit is keresgéltem, nem találtam magamban indíttatást, hogy ilyen tervek készítése.

Eltöprengtem azon is, hogy inasként egy asztalosmester keze alatt kezdjek dolgozni. Harmadév után, a nyári szünetben egy kis építőipari cég felkért, hogy segítsék két építkezésén. Ekkorra azonban az építőipari vállalatok a munkásokat megbízó és felügyelő cégekké alakultak, a szakképzett asztalosok pedig mind magányos farkasok voltak, akik a felkérésükre dolgoztak, így az inasok számára nem jutott hely. Egy olyan korszakba léptünk, amikor egymás után, szinte futószalagon épültek fel a házak: egy ilyen építkezés alig igényelt nagyobb szakértelmet, mint az előre gyártott elemek összeszerelését, nem volt szükség szakemberre, és szinte még véssőre, gyalura vagy fűrészre sem. Valójában kezdettől fogva úgy szerettem volna dolgozni, hogy ne tartozzak sehová. Ez azonban lehetetlen volt. Először is elsőosztályú építészképesítést kell szereznem, és ha nem maradok a posztgraduális képzésen, akkor két vagy több év gyakorlatra is szert kell tennem. Ahhoz, hogy önálló építész lehessenek, legalább az első években be kell kerülnöm egy tervezőirodába, ahogy másoknak is; el kell fogadnom az alacsony fizetést, amíg megszerzem a képesítést.

Csak egy építészt tiszteltem. Murai Sunszukét. Ő azonban a japán építészet színpadán, a rivaldafényben, a nagy

gazdasági növekedés időszakában, például az 1964-es tokiói olimpia vagy az 1970-es oszakai világkiállítás idején nem tervezett az újdonság erejével ható épületeket. Alig adott esélyt arra, hogy megismerhessék a nevét, csak azok tudhattak róla, akik komolyan érdeklődtek az építészet iránt, hiszen szűkszávú ember volt, és nem szerette a felhajtást.

A hatvanas-hetvenes évek fordulója körül Murai Sunszuke talán ismertebb volt Amerikában, mint Japánban. 1967-ben egyetlen japán építészként szerepelt a New York-i MoMA 20. századi építészet kiállításán. Úgy tartották számon, mint aki kivételes japán építészként a hagyományos keleti stílusokból kiindulva tervez friss és színes modernista alkotásokat. A hatvanas évek első feléből származó nagy múltú kiotói fogadó, a Komorija, amelynek egy részét a múzeum udvarán rekonstruálták, hogy bemutassák a „japán stílusú modernizmust”, a látogatók figyelmét is felkeltette. A New York-iak azonban a Murai Sunszuke név helyett talán jobban emlékeztek arra a furcsa szokásra, hogy a bejáratnál le kell venni a cipőt, vagy a tatami illatára a szobában. Murai professzor nemcsak Japánban utazgatott, hanem elment Kínába, Dél-Koreába, sőt Európába is, hogy felkeresse a régi építészeti emlékeket, ugyanakkor ismerte a modernizmus egyszerű és racionális módszertanát, amely vasból, üvegből és betonból merített ihletet. Eközben néhány hozzáértő hamarosan felfigyelt az egyedülálló alkotói stílust kialakító építész munkájára.

A kiállításmegnyitó utáni fogadáson az Egyesült Államok keleti partjának egyik leggazdagabb embere váratlanul felkérte, hogy tervezzen neki házat. Jeffrey Hubert Thompson, aki kulturális antropológiát tanított alma materében, a Harvard Egyetemen, és műgyűjtőként is

ismerték, egy olyan család harmadik generációjának volt a tagja, amely a keleti parti vasúthálózat építéséből gazdagodott meg. Amikor diákkorában terepmunkán járt a kelet-afrikai Fehér-Nílus mentén, nyoma veszett, majd körülbelül három hónappal később épségben megtalálták egy faluban, több száz kilométerre onnan, ahol eltűnt. Egyes lapok beszámoltak szerelmi viszonyáról egy helybéli nővel, de Thompson hallgatásba burkolózott, és a pletykából mostanra legenda lett.

Hús évvel később Thompson, aki sosem nősült meg, a negyvenes éveit taposta. Míg a vendégek a pletykákkal voltak elfoglalva, ő már a meghívottaknak tartott privát tárlatvezetésen elmerült a Komorijával kapcsolatos cikkekben és kommentárokból, lázasan böngészte a boksztok, a szellőzőrácsok, a veranda, a fényáteresztő papír tolóajtó és a vastagabb papírból és fából készült tolóajtó részleteit. Első kérdése Murai professzorhoz arra irányult, hogy milyen előnyökkel és kihívásokkal kell számolni a beton és a fa együttes használata esetén, valamint hogy miben különbözik az építkezés, ha nedves japán föld az alap, vagy ha száraz, kemény talaj. A professzor megbízott az ügyfelében: bár aznap beszélt vele először, elvállalta a munkát, és hónapokig az Egyesült Államok keleti partján élt, hogy tanulmányozza a helyszínt. A háború előtt két évig Frank Lloyd Wright tervezőirodájában dolgozott a mester tanítványaként, és most volt először alkalma munkavállalóként tartózkodni Amerikában. A New York közelében épült hatalmas ház, amely körül vadon élő szarvasok is tanyáznak, és a telket egy folyó szeli ketté, bekerült az amerikai építészeti folyóiratokba. A professzor sok váratlan felkérést kapott új épületek tervezésére, de arra hivatkozva, hogy rengeteg dolga van Japánban, mindet elutasí-

totta. Az igazi okról azonban csak Igucsinak mormolt valamit:

– Ha csak nagy házakat csinállok, elveszítem az arány-
érzékemet.

MAGVETŐ
KÖNYVKIADÓ ÉS KERESKEDELMI KFT.

www.magveto.hu

www.facebook.com/magveto

magveto.kiado@lira.hu

Felelős kiadó Dávid Anna

Készült a Gyomai Kner Nyomda Zrt.-ben 2025-ben,
a nyomda alapításának 143. esztendejében

A Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesülésének tagja

Felelős vezető Csöndes Zoltán igazgatósági elnök

www.gyomaikner.hu

Felelős szerkesztő Rostás Eni

Kézirat-előkészítő Schmal Alexandra

Korrektor Balogh Emerencia

Műszaki vezető Takács Klári

A borítót Visnyai Zoltán, a kötetet Pintér József tervezte

Kiadványszám 9316

Plantin betűtípusból szedve

ISBN 978-963-14-4510-7